

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС У КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Розглядаються зміни в навчальному процесі у Київському університеті в добу незалежності.

Ключові слова: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, навчальний процес, незалежність, інститут, факультет, студент.

Сьогодні Київський національний університет імені Тараса Шевченка – це класичний університет дослідницького типу, основним завданням якого є навчально-виховна, науково-дослідницька та інноваційна діяльність.

Особливість діяльності фахівця в сучасних умовах полягає в подальшому прискоренні зміни професійних знань, умінь та навичок, і у зв'язку з цим, у здатності майбутнього спеціаліста самостійно, швидко та якісно удосконалювати свою кваліфікацію. Таким є соціальне замовлення суспільства освіти сьогодні. Воно продиктовано не тільки повсякденними потребами у постійному підвищенні якості підготовки спеціаліста, але й більш глобальним соціальним завданням – привести стан освіти у відповідність до нових цілей удосконалення суспільства; всебічному розвитку особистості.

Зі здобуттям незалежності України відбувалась реорганізація та утворення нових структурних підрозділів, інститутів, кафедр, спеціальностей і спеціалізацій. Це пояснювалось перебудовою структур університету, відповідно до нових реалій і потреб, а також зміною суспільно-політичного устрою, відкриттям для вчених широких можливостей наукової діяльності та творчості, допуском науковців до закритих раніше архівів, перебудовою освітньо-підготовчої моделі фахівців на світові зразки, наданням університету більш самостійного статусу і міжнародних можливостей.

Одним з пріоритетів на початку 1990-х рр. було переведення навчального процесу на українську мову. Цей процес передбачав: створення фахових підручників і посібників, методичної літератури українською мовою за предметами курсів, а також переклад українською мовою наукової й навчальної літератури; читання лекцій українською мовою; запровадження вступних іспитів з української мови; переведення діловодства, зовнішньої атрибутики на українську мову. Перехід на українську мову викладання, з огляду на об'єктивні обставини, не був швидким. У 1992 р. з метою забезпечення навчального і наукового процесів було створено видавничо-поліграфічний центр "Київський університет". Протягом 1991–1993 р. викладачами університету було видано 176 підручників і навчальних посібників, з яких 74 % державною мовою. Забезпечення навчально-методичною літературою українською мовою в 1990-ті рр. було недостатнім, що зумовлювалось тогочасними економічними негараздами.

Згідно з ухвалою Вченої Ради Університету від 4 листопада 1991 р., щодо дотримання Закону про мови в Київському університеті, повний перехід університету на українську мову викладання був передбачений до 1994 р. З 1991 р. вступні іспити з української мови стали обов'язковими при вступі до університету для всіх громадян України, атестованих з української мови та літератури в середній школі. З 1992 р. запроваджувався обов'язковий іспит з української мови та літератури для всіх без винятку філологічних спеціальностей. Дисципліни "Українська мова" та "Історія України" були введені як обов'язкові у навчальні плани всіх факультетів. Починаючи з 1993 р. всі державні іспити в університеті складаються виключно державною мовою.

На початку 1990-х рр., у часи економічної нестабільності та соціальних трансформацій, Ректорат та колектив університету розуміли, що основне завдання реформ в галузі вищої освіти – створення необхідних засад для підготовки творчого фахівця, який в непростих умовах зможе розв'язувати поставлені життям нестандартні завдання. А це можливо, якщо випускник володітиме фундаментальними знаннями і вмітиме їх застосовувати на практиці. Попри економічні труднощі в країні, університет уник скорочень студентів і викладачів, кафедри не розпалися, не знизили рівня навчальної та наукової роботи. Вдалося зберегти викладацькі кадри¹.

Важливим напрямом навчальної роботи в Київському університеті стали перебудова, вдосконалення та забезпечення навчального процесу, відповідно до нових потреб суспільства, держави та загальносвітових тенденцій розвитку освіти, а також умов соціально-економічної кризи в Україні. Реформування вищої освіти в Україні передбачає перехід до динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, що дає змогу задовольнити можливості особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів відповідно до її здібностей та забезпечити її мобільність на ринку праці; підвищення освітнього та культурного рівнів суспільства, створення умов для навчання впродовж усього життя; запровадження в освіті України передового досвіду розвинених країн світу та її інтеграцію у міжнародне науково-освітнє співтовариство; пошук рівноваги між масовою фундаментальною та елітарною освітою, з одного боку, та вузькою спеціалізацією і професійною досконалістю, з іншого.

В кінці 1991 р. Вченою радою університету було прийнято рішення про перехід на двоступеневу модель навчання. У 1994/1995 н. р. університет повністю перейшов на ступеневу форму навчання, готуючи бакалаврів і спеціалістів. З 1995/1996 н. р. розпочалась розробка освітньо-наукових програм для підготовки магістрів, а в 1997 р. відбувся перший випуск магістрів на хімічному, радіофізичному факультетах та в Інституті міжнародних відносин. З 1 вересня 1998 р. всі факультети та інститути університету розпочали підготовку магістрів. Рішенням Вченої ради університету від 17 квітня 2008 р. було збільшено термін перебування в магістратурі до 1 року 10 місяців. Сьогодні університет здійснює підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями "Бакалавр", "Спеціаліст", "Магістр" і кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі та докторантурі. Випускники-бакалаври отримують широку фундаментальну підготовку. Вони може продовжувати навчання у певному напрямку для подальшої педагогічної та наукової діяльності. Таку змогу надає магістратура.

Постійно зростає кількість напрямів і спеціальностей, за якими університет здійснює підготовку фахівців. Якщо у 2003/2004 н. р. університет мав ліцензію на освітянську підготовку з 28 напрямів та 72 спеціальностей², то в 2011/2012 н. р. підготовка бакалаврів здійснювалась за 47 напрямками (31 % від існуючих в Україні), при цьому соціальні науки, бізнес і право представлені 20 напрямками, природничі науки – 15 напрямками (71 та 100 %, відповідно, від існуючих в Україні). Повну вищу освіту за ОКР "Спеціаліст" і "Магістр" університет забезпечує з 84 спеціальностей (16 % від існуючих в Україні). Університет пропонує програми підготовки у 10 із 18 сфер знань, за якими здійснюється підготовка фахівців з вищою освітою в Україні. Найповніше в університеті представлені природничі науки – 36 спеціальностей, соціальні науки, бізнес і право – 23 спеціальності, гуманітарні науки та мистецтво – 12 спеціальностей (47 %, 59 % і 40 %, відповідно, від загальної кількості в Україні). Ще 13 спеціальностей представляють інженерію, геодезію та землеустрій, освіту, соціальне забезпечення, сферу обслуговування та державне управління.

Загалом, за всіма напрямками та спеціальностями в університеті тепер навчається понад 25 тис. студентів і курсантів (15,5 тис. за державним замовленням і 9,5 тис. – за контрактом), майже 1600 аспірантів і більше 100 докторантів. Університет здійснює підготовку на контрактній основі іноземних громадян. Протягом 2005–2010 рр. повний курс навчання в університеті закінчили 690 іноземців з 20 країн³. Крім того, щорічно від 100 до 170 іноземних студентів проходять в університеті часткове навчання на підставі двосторонніх партнерських угод із зарубіжними освітніми та науковими закладами, міжурядових угод та програм обміну.

Навчальний процес забезпечують 14 факультетів (географічний, геологічний, економічний, історичний, кібернетики, механіко-математичний, підготовчий, соціології, радіофізичний, психології, фізичний, філософський, хімічний, юридичний), 7 навчальних інститутів (навчально-науковий центр "Інститут біології", військовий, високих технологій, журналістики, міжнародних

відносин, післядипломної освіти, філології), 182 кафедри. Понад 79 % науково-педагогічних працівників мають науковий ступінь доктора та кандидата наук; вчене звання професора та доцента мають понад 52 % викладачів⁴. Для забезпечення високого рівня підготовки студентів крім власного потужного викладацького потенціалу (у складі якого 460 докторів і майже 1400 – кандидатів наук)⁵, університет активно залучає на умовах погодинної оплати визнаних фахівців у відповідних галузях.

Навчальний процес в університеті тісно пов'язаний із впровадженням наукових досягнень. Постійно ведеться оновлення лекцій, запровадження нових нормативних і спеціальних курсів, видання підручників та навчальних посібників, іншої навчально-методичної літератури.

Однією з найголовніших рис фундаментальності університетської освіти є тісне поєднання гуманітарної та природничої підготовки. В університеті воно визначається чіткою структурою підготовки з соціально-економічних і гуманітарних дисциплін. Наявна система охоплює широке коло вкрай важливих для майбутнього фахівця знань з таких предметів, як іноземна мова, філософія, історія України, економічна теорія тощо. З іншого боку, Київський університет завжди вирізнявся значним впливом природничих дисциплін на гуманітарну підготовку. Сьогодні це особливо помітно в галузі інформаційних технологій.

В університеті постійно вдосконалюється навчальний процес у відповідності до вимог Закону України "Про вищу освіту" та Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти України, затвердженої наказом Міністра освіти та науки України № 49 від 23 січня 2004 р., який передбачає вдосконалення навчального процесу, запровадження в навчальний процес новітніх технологій, забезпечення якості навчального процесу, методичне забезпечення самостійної роботи, організація видань навчально-методичної літератури, вдосконалення методичного забезпечення виконання дипломних робіт студентами всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів та проведення державних кваліфікаційних іспитів⁶.

Триває впровадження в навчальний процес основоположних принципів Болонського процесу, що передбачає входження України в єдиний європейський освітній і науковий простір. Найголовніше тут, за словами Ректора Л.Губерського, "узяти найкраще з європейського досвіду і не загубити при цьому й своїх здобутків"⁷.

Впровадження модульно-рейтингової системи в окремих структурних підрозділах університету почалось з 1995/1996 н. р. З 2004 р. університет бере участь в експерименті по впровадженню кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) Відповідно до наказів Міністра освіти і науки України № 812 від 20 жовтня 2004 р. "Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу" та № 774 від 30 грудня 2005 р. "Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу", з 2006/2007 навчального року в університеті розпочато планомірне впровадження кредитно-модульної системи⁸. Вперше в університеті її застосували викладачі радіофізичного факультету І.Анісімов, І.Байраченко, О.Кельник, С.Левитський та І.Слюсаренко⁹. Потім цю систему було апробовано на біологічному, географічному, радіофізичному, фізичному факультетах та в Інституті міжнародних відносин. Ухвалою Вченої ради університету, прийнятою в червні 2006 р., з першого семестру 2006/2007 н. р. студенти перших курсів усіх структурних підрозділів перейшли на кредитно-модульну систему навчання, сумісну з європейською кредитно-трансферною системою¹⁰.

За останні роки здійснено значний обсяг роботи щодо реалізації положень Болонського процесу. Розроблено методичні рекомендації з оцінювання знань студентів за модульно-рейтинговою системою, проводиться робота над створенням методичних рекомендацій щодо організації самостійної роботи студентів. Університет прагне утвердити кредо: "навчання через дослідження та інновації".

Одним із пріоритетних напрямів переходу на європейську систему організації навчального процесу залишається активізація самостійної роботи студентів. В навчальний процес широко впроваджуються індивідуальні заняття викладачів зі студентами як форма аудиторного заняття. Стоїть завдання – навчити студентів самостійно опрацьовувати навчальний матеріал. Було запроваджено дисципліни вільного вибору студента. Як правило, на перших двох курсах студенти слухають обов'язкові дисципліни, до яких належать фундаментальні курси, а потім починаються дисципліни за вибором, яких найбільше в магістратурі. З 2002/2003 н. р. було

удосконалено навчальні плани, за якими тижневе аудиторне навантаження студентів не мало перевищувати 30 годин та посилено акценту на організацію самостійної роботи студентів під керівництвом викладача¹¹. В робочих програмах дисциплін було виділено окремий підрозділ з переліком тем для самостійного опрацювання, в якому вказана кількість годин та література до цих тем. Кафедрами факультетів та Інститутів було складено графіки роботи викладачів для контролю за самостійною роботою студентів¹². Достатнім є рівень забезпечення самостійної роботи студентів навчальною і навчально-методичною літературою.

Впровадження до системи навчання основних ідей, сформульованих у міжнародних документах щодо вищої освіти, підписаних Україною сприяло підвищенню мотивації студентів до навчання, запровадженню в навчальний процес новітніх технологій, забезпеченню кращої якості підготовки фахівців; надало можливість наблизити якість освіти до вимог міжнародних стандартів.

В університеті ведеться постійна робота з удосконалення змісту підготовки фахівців. 14 березня 2011 р. Вчена рада Київського національного університету імені Тараса Шевченка затвердила "Порядок запровадження кластерів (варіативних блоків) та спеціалізацій в навчальних планах підготовки фахівців" і зразок Паспорта кластера/спеціалізації. До 1 червня 2011 р. факультети/інститути уклали паспорти кластерів/спеціалізацій та затвердили їх. 7 листопада 2011 р. було прийнято рішення "Про Програму заходів із забезпечення якості освіти у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка". Як свідчить міжнародний досвід, зростання привабливості та прозорості навчальних програм університету для потенційних споживачів неможливе без рішучого переходу до навчальних планів, орієнтованих не на викладача, а на студента, коли викладається те, що необхідно студенту для підвищення його здатності до працевлаштування¹³.

Окремим питанням, яке стосується всіх навчальних планів, є розвиток комунікативних здатностей студентів, від яких значною мірою залежить їх можливість професійно працювати в міжнародному контексті. Розуміючи значення знання іноземної мови в сучасних умовах з 1 вересня 1993 р. було запроваджено вивчення студентами 1–2 курсів іноземної мови в обсязі не менше 400 годин, передбачалося проведення заліків та іспитів. У 2009 р. за ініціатииви Ректора Л.В.Губерського було схвалено "Концепцію викладання іноземних мов у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка". Вона запровадила нові підходи до організації навчального процесу на основі розподілу за рівнями знань, встановила нові норми навчального часу для вивчення іноземної мови, удосконалила механізми планування і забезпечення заходів з організації навчального процесу, відбору студентів для поглибленого вивчення іноземних мов. Для координації роботи і запровадження цієї концепції в Інституті філології введено посаду заступника директора з вивчення іноземних мов на нефілологічних факультетах. Крім того, створено Лінгвістичний центр, на який покладено методичне забезпечення вивчення іноземних мов нефілологами та проведення мовної підготовки після закінчення першого курсу. Відтепер вивчення базового курсу іноземної мови триває впродовж одного року, але інтенсивно – по чотири пари на тиждень. Підготовка студента з іноземної мови відтепер відбувається через спілкування. Після завершення вивчення базового курсу студенти складають іспит незалежній комісії. За його результатами студенти, які виявили необхідний рівень знань, продовжують вивчати іноземну мову як факультативний курс на безкоштовній основі. Студенти, які виявили нижчий рівень, продовжують вивчати мову на платній основі.

Університет розглядає володіння іноземними мовами як один з основних механізмів реалізації процесів інтеграції України у світовий науковий, освітній і культурний простір. На сьогодні за цією концепцією вже навчаються студенти 10 факультетів та інститутів. Ведеться робота із розширення спецкурсів, які викладаються іноземними мовами. Інтенсифікація процесу вивчення та викладання іноземних мов в університеті спрямована на забезпечення доступу до інформації та міжнародної мобільності студентів, науковців, підвищення ефективності міжнародного спілкування й співробітництва.

Багато уваги приділяється в університеті розвитку матеріальної бази навчального процесу. Однією із складових постійного вдосконалення навчального процесу є впровадження сучасних інформаційних технологій, можливість доступу до вільного користування інформацією в електронному вигляді. Внаслідок політики пріоритетного фінансування комп'ютеризації, а також залучення інших позабюджетних коштів усі факультети/інститути мають навчальні класи,

обладнані сучасними персональними ЕОМ. Корпоративна мережа університету є однією з найбільших в Україні. Відбулися позитивні якісні зміни в підготовці студентів у галузі інформаційних технологій та обчислювальної техніки. На всіх факультетах було введено курс інформатики, нові нормативні та спеціальні курси з інформатики, суттєво оновлено зміст базової комп'ютерної підготовки. На багатьох факультетах читаються спеціальні курси з використанням обчислювальної техніки. Для магістрів розроблено нормативний курс "Інформаційні технології в наукових дослідженнях"¹⁴. Чимало посібників для викладання комп'ютерної справи було видано університетським видавництвом. Викладачі та співробітники університету підготували низку навчально-методичних і наукових публікацій в електронному вигляді. Щороку зростає кількість курсів, які читаються із застосуванням мультимедійних засобів. У 2006 р. з'явився загальноуніверситетський сайт навчальних видань.

Необхідною складовою навчального процесу є практика студентів. У березні 2007 р. було затверджено нове Положення про проведення практик студентів КНУ. На факультетах та в інститутах проводяться практики: навчальна, навчально-виробнича, виробнича, обчислювальна, педагогічна, асистентська, науково-виробнича, переддипломна та ін. Практика на всіх факультетах, інститутах забезпечується комплексом методичних матеріалів. Навчальна практика проводиться, як правило, на 1–3 курсах, і має на меті узагальнення, систематизацію набутих студентами теоретичних знань, вироблення вмінь і навичок і застосування їх на практиці. Навчальна практика є частиною освітньо-професійної програми підготовки бакалавра. Навчально-виробнича практика проводиться в університеті, як правило, на 3–4 курсах за навчальними планами підготовки магістрів і спеціалістів. Педагогічну практику проходять студенти всіх напрямів підготовки та спеціальностей, які передбачають можливість присвоєння фахівцю кваліфікації вчителя, викладача вищого навчального закладу I рівня акредитації. Асистентську практику проходять всі студенти магістратури. Науково-дослідна практика проводиться перед виконанням кваліфікаційної роботи (бакалаврської, дипломної, магістерської) або перед державним іспитом і є підсумковою ланкою практичної підготовки студента¹⁵. Зростання значення практичної складової в підготовці майбутніх фахівців засвідчує збільшення кількості годин виділених для практики в загальному обсязі навчального навантаження студентів¹⁶.

Ректорат постійно тримає в полі зору питання якості підготовки фахівців, змісту та форм організації навчально-виховного процесу. Важливу роль у цьому відіграють Науково-методичний центр організації навчального процесу, Постійна комісія з питань організації навчального процесу, Науково-методична рада, Рада з питань якості освіти, науково-методичні комісії факультетів, інститутів.

Ведеться робота із створення комплексної безперервно функціонуючої системи контролю якості знань студентів в університеті. Перші кроки в цьому напрямку уже зроблено – запроваджено обов'язковий вступний контроль із профільюючих дисциплін та іноземної мови на першому курсі, щорічний контроль залишкових знань із соціально-гуманітарних дисциплін, контроль формування компетенції студентів різних факультетів та інститутів. На часі – створення планів моніторингу якості опанування професійними дисциплінами у самих підрозділах університету. Ректорат постійно здійснює заходи щодо поліпшення стану аудиторного фонду та робочих місць викладачів, фінансує програми із підвищення рівня їх матеріально-технічного забезпечення.

На сьогодні місія університету як класичного вищого навчального закладу дослідницького типу може бути реалізована винятково завдяки забезпеченню високої якості освіти та наукових досліджень, їх нерозривної інтеграції і поєднання з інноваційною діяльністю. Саме гармонійне поєднання науки і навчання є особливістю університетської освіти. Серед пріоритетів у сфері навчальної і навчально-методичної роботи: забезпечення лідерського статусу університету в підготовці кадрів через надання максимально широкого спектру освітніх послуг; підвищення конкурентоспроможності завдяки високій гарантованій якості; забезпечення конкурентоспроможності завдяки особистому професіоналізму і науковому авторитету викладачів. 180-річна історія університету сформувала високу викладацьку культуру. Вона полягає не лише в тому, щоб сьогодні дати найсучасніші знання, а й змушує постійно заглядати у майбутнє.

Перед колективом університету стоять такі основні завдання у сфері навчальної роботи: розробка, впровадження і вдосконалення програм підготовки фахівців, забезпечення лідер-

ського статусу університету в підготовці кадрів через надання максимально широкого спектру освітніх послуг; постійне підвищення якості підготовки фахівців, запровадження й розвиток внутрішньої системи контролю якості, і, як наслідок, забезпечення визнання досягнутого рівня якості підготовки з боку роботодавців та провідних ВНЗ інших країн; постійне підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників університету, залучення до викладання найбільш кваліфікованих фахівців, створення достатньої мотивації для підвищення кваліфікації штатних працівників і впровадження ними передових наукових розробок у навчальний процес; відкриття в університеті нових напрямів підготовки та спеціальностей; підвищення рівня викладання, у т. ч. шляхом поєднання навчання з науковими дослідженнями; відкриття міжфакультетських спеціалізацій, сертифікатних програм для забезпечення мобільності в межах університету; запровадження міжнародних стандартів викладання іноземних мов і вимог до мовних кваліфікацій; створення англomовних груп для вітчизняних студентів; перехід до підготовки фахівців із повною вищою освітою винятково за ОКР "Магістр"; забезпечення набору до магістратури висококваліфікованих випускників бакалаврату інших вищих навчальних закладів; кардинальне збільшення кількості іноземних студентів, насамперед на природничих факультетах; здійснення комплексу заходів щодо професійно-орієнтаційної роботи; розвиток зв'язків із підприємствами та організаціями – потенційними роботодавцями для випускників університету.

¹ Див.: Київський університет імені Тараса Шевченка: сторінки історії і сьогодення / за заг. ред. В.В.Скопенка. – К., 1994. – 285 с. ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка: шляхами успіху / [ред. кол.: В.В.Скопенко, О.В.Третяк, Л.В.Губерський та ін.]. – К., 2006. – 248 с.

² Державний архів міста Києва (далі – ДАК). – Ф. Р. 1246. – Оп. 28. – Спр. 71. – Арк. 4.

³ Київський університет. – 2010. – № 7. – С. 1.

⁴ Звіт Ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Губерського Леоніда Васильовича про роботу за період з грудня 2010 року по грудень 2011 року та завдання на наступний рік. Доповідь на конференції трудового колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка 27.12.2011. – С. 2.

⁵ Для порівняння: на вересень 1992 р. в університеті працювало 1870 викладачів, з них 298 докторів наук і 1089 кандидатів наук, доцентів.

⁶ ДАК. – Ф. Р. 1246. – Оп. 28. – Спр. 76. – Арк. 204.

⁷ Київський університет. – 2003. – № 9. – С. 2.

⁸ ДАК. – Ф. Р. 1246. – Оп. 28. – Спр. 76. – Арк. 185; Спр. 77. – Арк. 18.

⁹ Київський університет. – 2004. – № 6. – С. 2.

¹⁰ ДАК. – Ф. Р. 1246. – Оп. 28. – Спр. 82. – Арк. 7.

¹¹ Київський університет. – 2003. – № 8. – С. 1.

¹² ДАК. – Ф. Р. 1246. – Оп. 28. – Спр. 70. – Арк. 180.

¹³ Звіт Ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Губерського Леоніда Васильовича про роботу за період з грудня 2010 року по грудень 2011 року та завдання на наступний рік. Доповідь на конференції трудового колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка 27.12.2011. – С. 15.

¹⁴ ДАК. – Ф. Р. 1246. – Оп. 28. – Спр. 76. – Арк. 210.

¹⁵ Там само. – Спр. 85. – Арк. 113–114.

¹⁶ Там само. – Спр. 78. – Арк. 7.

Рассматриваются изменения в учебном процессе в Киевском национальном университете имени Тараса Шевченко в годы независимости.

Ключевые слова: Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, учебный процесс, независимость, институт, факультет, студент.

Article deals with the changes in the educational process at the Kyiv National Taras Shevchenko University in the years of independence.

Keywords: Kyiv National Taras Shevchenko University, educational process, independence, institution, faculty, student.